

LAGUTSKOTTETS UTLÅTANDE 20/2000 rd

Statsrådets skrivelse med anledning av ett förslag till rådets förordning (gemenskapspatent)

Till stora utskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagens talman sände den 7 november 2000 statsrådets skrivelse med anledning av ett förslag till rådets förordning (gemenskapspatent) (U 54/2000 rd) till stora utskottet för behandling och bestämde samtidigt att lagutskottet skall lämna utlåtande i saken till stora utskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsrådet Tuomas Aho och äldre regeringssekreterare Sami Sunila, handels- och industriministeriet
- lagstiftningsrådet Jaana Jääskeläinen och lagstiftningsrådet Asko Välimaa, justitieministeriet

- generaldirektör Martti Enäjärvi, linjedirektör Pekka Launis och biträdande byråchef Laila Jungfelt, Patent- och registerstyrelsen
- advokat Eva Nordman, Finlands Advokattförbund
- juridiske ombudsmannen Ella Mikkola, Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund
- patentombudsmannen Pia Hjelt, Finska Patentombudsforeningen rf.

Samband med andra handlingar

Lagutskottet har haft tillgång till grundlagsutskottets (GrUU 46/2000 rd) och ekonomiutskottets (EkUU 16/2000 rd) utlåtanden till stora utskottet.

STATSRÅDETS SKRIVELSE

Förslaget till förordning från rådet

Syftet med förslaget till förordning är att skapa ett nytt parallellt system för skyddande av uppfinningar. Gemenskapspatentet är därmed ett alternativ till ett nationellt patent eller det europeiska patent som Europeiska patentverket beviljar. Patentsökanden bestämmer själv vilket alternativ som är det ändamålsenligaste ur hans eller hennes synvinkel. Gemenskapspatentet skiljer sig från det europeiska patentet i synnerhet i det att gemenskapspatentet alltid täcker hela gemenskapens område, medan ett europeiskt patent kan

träda i kraft i önskade medlemsländer och dessutom i Schweiz, Cypern, Monaco och Liechtenstein och från början av november 2000 också i Turkiet. Ett nationellt patent gäller endast inom den stats område som har beviljat patentet.

Enligt förslaget kan samma persons uppfinning inte samtidigt skyddas med gemenskapspatent och antingen ett europeiskt eller nationellt patent. Ett nationellt patent som gäller samma uppfinning föreslås förfalla, om samma rättshavare beviljas gemenskapspatent på uppfinningen. Eftersom ett europeiskt patent till slut är ett nationellt patent, betyder denna regel i för-

ordningen samtidigt att också ett europeiskt patent förfaller, när samma rättsinnehavare beviljas gemenskapspatent på samma uppfinning.

Till följd av sambandet mellan Europeiska patentverket och gemenskapspatentet kommer Europeiska gemenskapen att tillträda Europeiska patentkonventionen. De ändringar som skall göras i patentkonventionen blir i detta fall förpliktande för gemenskapen. Gemenskapen blir i fortsättningen tvungen att se till att dessa ändringar inte äventyrar gemenskapens intressen.

Förslaget till förordning innehåller också bestämmelser om koncentrerad behandling av patentärenden i den nya immaterialrättsdomstolen och om språket vid utarbetande och behandling av gemenskapspatentansökningar.

Statsrådets ståndpunkt

Statsrådet understöder att det skapas ett system med gemenskapspatent, som omfattar hela gemenskapen och är enhetligt till sina rättsliga verkningar.

Enligt statsrådet uppfyller förslaget till förordning dock inte i sig de förväntningar som ställs på ett sådant system. Statsrådet anser att det vid den fortsatta beredningen av förslaget till förordning är skäl att uppmärksamma i synnerhet rättsskydds- och kostnadssynpunkter i fråga om domstolssystemet och verkningarna av det arrangemang som gäller språken. Statsrådet anser dessutom att uppmärksamhet bör fästas vid de nationella patentmyndigheternas verksamhetsmöjligheter och verksamhetens ekonomiska förutsättningar.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Motivering

Statsrådets reviderade ståndpunkt

En representant för statsrådet meddelade i utskottet att statsrådet i någon mån har preciserat sin ståndpunkt i promemorian.

Statsrådet har vissa förbehåll till den föreslagna språkregleringen. Åtminstone den viktigaste delen av patentinformationen bör vad gäller ett bredare sammandrag och patentkraven finnas på behöriga språk. Detta är viktigt både med tanke på de grundläggande rättigheterna och den teknologipolitiska informationen.

Statsrådet anser att ett helt centraliserat domstolssystem medför problem både då det gäller rättssäkerheten och den nationella sakkunskapen. Det finns också risk för att administrationen blir trög. Det eftersträfvade enhetliga domstolssystemet är motiverat och en centraliserad besvärshöjning förefaller ändamålsenlig.

Statsrådet konstaterar att det är viktigt att de nationella myndigheterna kan ingå i ett innovationssystem som fungerar som ett nätverk. Ett nationellt finansieringssystem som baserar sig på årsavgifter för patenten behövs fortfarande.

Domstolssystemet

Enligt förslaget till förordning om gemenskapspatent skall en ny centraliserad patendomstol inrättas för behandling av alla tvister mellan enskilda som gäller giltighet av och intrång i gemenskapspatent eller utnyttjande av en uppfinning under perioden mellan offentliggörande av patentansökan och meddelande av patent. Den nya domstolen för immaterialrätt skall ha ett antal förstainstanskammare och besvärskammare. Domstolen skall kunna besluta om straffpåföljder och skadestånd. Domstolens beslut kan verkställas direkt.

Behovet av en enhetlig rättspraxis i gemenskapspatentärenden är utan tvekan mycket stort. Om de tvister som gäller gemenskapspatent behandlas på gemenskapsnivå i stället för att bli behandlade i nationella domstolar betyder det en betydande strukturell förändring i Europeiska gemenskapernas domstolssystem. Nu har varken EG-domstolen eller förstainstansrätten någon kompetens att avgöra tvister mellan enskilda. Förhandsavgörandena om tolkningsfrågor kan gälla tvister mellan enskilda men behörighe-

ten att avgöra tvisten tillkommer dock en nationell domstol.

Om ett domstolssystem inrättas för gemenskapspatent måste EG-fördraget ändras. Regeringskonferensen i Nice, som just avslutades, har beaktat detta. Vid konferensen godkändes en ändring av fördraget som möjliggör domstolsbehandling av gemenskapspatentärenden på gemenskapsnivå.

En ny artikel 229a fogas till EG-fördraget. Med stöd av denna artikel kan beslut som gäller patenttvister senare fattas av rådet. Enligt den nya artikeln får rådet, på förslag av kommissionen och efter att ha hört Europaparlamentet, anta bestämmelser för att i den omfattning som det beslutar ge domstolen behörighet att avgöra tvister som rör tillämpningen av de rättsakter som antagits på grundval av EG-fördraget och genom vilka gemenskapsdokument som styrker industriell äganderätt skapas. I artikeln konstateras vidare att den inte påverkar tillämpningen av de övriga bestämmelserna i fördraget och att rådet rekommenderar att medlemsstaterna antar bestämmelserna i enlighet med sina konstitutionella bestämmelser. Inrättandet av en gemenskapsdomstol förutsätter både ett enhälligt beslut i rådet och ratificering i alla medlemsstater.

Lagutskottet konstaterar att den nya artikeln i EG-fördraget inte tar ställning till vare sig omfattningen av gemenskapsdomstolens behörighet eller procedurerna för patenttvister. Utgångspunkten är likväl att behandlingen av patenttvister sker i de redan inrättade domstolarna. Vid regeringskonferensen har det också framlagts förslag till domstolsavdelningar med uppgift att i första instans handha vissa särskilda frågor. Som en sakgrupp som en domstolsavdelning kan inrättas för nämns immaterialrättsliga ärenden. Patenttvister kunde eventuellt anföras samma avdelning som behandlar övriga immaterialrättsliga ärenden.

Kommissionen föreslår att tvister som gäller gemenskapspatent skall behandlas centraliserat i en domstol på gemenskapsnivå. Gemenskapens jurisdiktion utvidgas härmed för första gången även till tvister mellan enskilda och dessutom är

det fråga om den första specialdomstolen inom gemenskapen.

Enligt en utredning till utskottet diskuterades också andra alternativ än det centraliserade system som kommissionen föreslagit när förslaget till förordning om gemenskapspatent behandlades. Ett av alternativen är att talan i första instans prövas i nationella domstolar. Besvär över de nationella domstolarnas beslut skall kunna behandlas i EG-domstolen. Också detta alternativ avser en principiellt betydande reform i gemenskapens domstolssystem. Också i detta fall omfattar gemenskapens behörighet för första gången tvister mellan enskilda, visserligen först i besvärinstans. Vidare innebär denna modell — om också i begränsad utsträckning — att förhållandet mellan de nationella domstolarna och gemenskapens domstolssystem förändras. Förhållandet mellan gemenskapsdomstolarna och de nationella domstolarna baserar sig nu på särskilda befogenheter och samarbete. Möjligheten att söka ändring hos EG-domstolen i beslut som fattats av en nationell domstol skapar ett hierarkiskt förhållande mellan de nationella domstolarna och gemenskapsdomstolen.

Lagutskottet anser det inte motiverat att inrätta ett fullkomligt centraliserat internationellt domstolssystem för behandling av patentärenden. Detta leder till att kompetensen i patentärenden småningom utplånas på nationell nivå. Det kan leda till att behandlingen av ärenden blir komplicerad, dyr och långsam och koncentreras till några få ombudsmän. Dessutom innebär det en kraftig förändring i rättskulturen och en alltför stor plötslig omvälvning i domstolssystemet.

De mål som förslaget till förordning om gemenskapspatent bygger på — kostnads-effektivitet, enhetlighet och territoriell omfattning — är motiverade, och därför anser utskottet att det är skäl att närmare utreda möjligheterna att ordna rättegångar i patentärenden på ett sätt som avviker från det system vi har i dag. I första instans prövas patenttvister som gäller gemenskapspatent i den nationella patentdomstolen och besvär anföras hos en patentdomstol, avdelning eller motsvarande som knyts till Europeiska gemenskapens domstolssystem, menar

utskottet.

För att öka medlemsländernas förtroende för de nationella patentdomstolarna behövs det en överenskommelse om de minimistandarder för förfarandet i dessa ärenden som bör tillämpas i alla länder. Enligt utskottet är utgångspunkten god för Finlands del, eftersom patentärendena handhas centraliserat av Helsingfors tingsrätt.

Denna modell följer också procedurreglerna för rättsliga och inrikes frågor: Vid Europeiska rådet i Tammerfors fattades beslut om att ett ömsesidigt erkännande av domar är hörnstenen i det rättsliga samarbetet. Syftet är att åstadkomma ett förtroende för domstolarna i andra medlemsländer. Finland har förordnat minimistandarder för förfarandet i syfte att underlätta ett ömsesidigt erkännande.

Ett förfarande på nationell nivå är billigare för parterna och rimligare för svarandena än ett internationellt system, eftersom access to justice-principen fullföljs bättre om bevisen och rättegångsmaterialet i övrigt och parterna finns i medlemsstaterna. I detta fall bevaras också kompetensen på nationell nivå. Ett nationellt system är antagligen också snabbare än ett centraliserat internationellt förfarande.

Ett lagakraftvunnet beslut som fattats av en nationell förstainstansrätt för patentärenden kan erkännas och verkställas direkt inom hela unionens område. Då behövs inte något exekvaturförfarande eller liknande och domen blir gällande inom hela gemenskapens område. Ett avtal om minimistandarder skapar de förutsättningar som behövs.

Regler om språk

Enligt förslaget till förordning skall en ansökan om gemenskapspatent kunna göras på Europeiska patentverkets arbetsspråk engelska, franska eller tyska. Gemenskapspatentet skall meddelas och offentliggöras på ett av dessa språk och endast patentkraven skall översättas till verkets två övriga arbetsspråk.

I sitt utlåtande konstaterar ekonomiutskottet (EkUU 16/2000 rd) att det bästa alternativet ur Finlands synvinkel vore att Europeiska patentverkets arbetsspråk bara är engelska och att ett gemenskapspatent blir gällande utan att patentkraven översätts till gemenskapens övriga officiella språk. Det näst bästa alternativet är, enligt ekonomiutskottet, att patentkraven översätts till EU:s alla officiella språk.

Enligt grundlagsutskottet (GrUU 46/2000 rd) är det med tanke på de språkliga rättigheterna i 17 § 2 mom. i grundlagen viktigt att en ansökan om gemenskapspatent kan anhängiggöras på finska eller svenska. Grundlagsutskottet fäster också uppmärksamhet vid bestämmelserna i artikel 21.3 i EG-fördraget. Enligt dem kan unionens medborgare skriva till unionens institutioner på något av de språk som nämns i artikel 314 och få svar på samma språk. Vidare hänvisar grundlagsutskottet till artikel 41.4 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna enligt vilken var och en skall kunna vända sig till unionens institutioner på något av fördragets officiella språk och få svar på samma språk.

Lagutskottet konstaterar å sin sida att trots att det här är fråga om ett specialområde där engelskan onekligen innehar en mycket stark ställning, går det inte att ignorera de mera omfattande följder som en begränsning av språkregimen kan få i detta enskilda fall. Kopplingen mellan språkfrågan och vilken form den domstol som behandlar gemenskapspatent får är också av väsentlig betydelse. Om talan som gäller intrång i patent inte avgörs i nationella domstolar utan på gemenskapsnivå är det viktigt att parternas rättskydd garanteras också i fråga om språket, så att kraven på en rättvis rättegång uppfylls.

Utlåtande

Lagutskottet anför vördsamt som sitt utlåtande

att utskottet omfattar statsrådets reviderade ståndpunkt i saken med ovan framförda anmärkningar.

Helsingfors den 12 december 2000

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Henrik Lax /sv
vordf. Matti Vähänäkki /sd
medl. Sulo Aittoniemi /alk
Leena-Kaisa Harkimo /saml
Jyri Häkämies /saml
Erkki Kanerva /sd
Toimi Kankaanniemi /fkf
Annika Lapintie /vänst
Paula Lehtomäki /cent

Kari Myllyniemi /cent
Kirsi Ojansuu /gröna
Veijo Puhjo /vänst
Susanna Rahkonen /sd
Tero Rönni /sd
Mauri Salo /cent
Marja Tiura /saml
Lasse Virén /saml.

Sekreterare vid behandlingen i utskottet var

utskottsrådet Kaisa Vuorisalo.

